

آز اولسون ئوز اولسون.

یازانی : ۱. حکمت

ایشته بر دستور که ابتدائی تحصیلک روحینی تشکیل ایدره. همین هانکی مملکنده اولورسا اولسون، درس پروغراملارینا باقیلیرسا بوتون بیر کتبخانه سیاهیسی گورولور. آدی صایلمایان نه بیر علم نه بیر فن واردر. هر نه دنسه، بو عصرلاردان، ییللاردان بهری سوروکله نه سوروکله نه گلن غننه لریک، گورمکلریک، آلیشیکلقلاریک تاثیریدر.

پروغرامدان لزومسیز بیر درس چیقارماق انسانلار چوروک بیر دیشی سوکمکدن داها چتیندر.

«شوندان ده بولونسون! بوندان ده بولونسون!..» و شو اُسکی به داغوغلاریک آبریلامادیقلاری بیر نظریه ایدی. کندیلرینه: بوقادار درسیک نه اوقوتولماسی، نه ئوکره تلمه سی امکان واردر!..» دمیلدیکی زمان و بردیگلری جواب، معنالی بیر یان باقیشله: «جانیم اونی ییزده ییلورز، آگلاریک یا دومانى دوغرو چیقسن!..» دبراردی. و بوتون گورولن ایشلر «دومانى دوغرو چیقماق» ایچیندی. بو سیدن ده یتیشن گنجلر چوق زمان دولو قافالی فقط سرسم اولورلاردی اوقودیقلارینی هضم ایدمه میش، آگلایامامیش آگلادیقلارینی تطبیق ایدمه جک بیر ملکه الدمه ایدمه میش زاوالیلاردی. بونلار ایچین حیات آجی و ازیچی بیر یو کدر. بوگونیک تعلیم و تربیه سینده کی الیک غایه ویریلن علمیک عملی بیر قابیلیتی حائز اولماسی مسئله سیدر.

حياته تطبيق ايديلمه يەن يىلگىنىڭ نە قىمتى واردىر. بويلە
فيلسوفلار واردىر كە جەپان قادار معلوماتىنە، دريا قادار علمىنە رغما
ئوگلىرىنە يىر لو قما اكمك گە تىرىلمە زسە آچلىقلار يىندان ئولورلر
ئوزلرى ايچىن يەمك تدار كىندن عاجزدرلر.

بوگونىڭ اجتماعى حياتى بويلە طفيللىرى - عالم دخى اولسا
انسانيت ايچىن لزومسىز يىر بوڭ تلقى ايدىيور. يەتشدىرىلە جك
انسانلار يڭ حياتدە يىر يەرى، يىر ايشى، يىر تائىرى اولاجاقدىر.
بودە آنجا ق كوردوگونى آڭلايا جاق. آڭلادىقنى آڭلاتا يىلە جك،
يىلدىگىندىن حياتى ايچىن يىر فائىدە چىقارا يىلە جك، علمىنى اكمكە
قلب ايدە يىلە جك گىنجىلر يڭ يەتشدىرىلمە سىلە قابىلدىر.

بوگىنچىلردە قافالارى طىقىلا باصىلا دولدورولموش دە گل،
ابى حاضىرلانمىش، صاغلانم ترىبە ايدىلمىش گىنجىلر اولمايدىر. بويلە
گىنجىلرى حاضىرلايا جاق اولان معلملر يىلمەلى كە معلوماتىڭ چوغى
دە گل آزى فقط ئوزى انسانى انسان يەتشدىرىر. فضلى و لزومسىز
يەمك مەدەنىي ناصل يورار، يوزار بو يىر فائىدە وىرمە زسە فضلى
و لزومسىز معلوماتدە دماغى ئويلەجە يورار، يوزار و خراب ايدەر.

مشهور پەداغوغىلاردان يىرى ابتدائى تعليم و تربىەدن بحث
ايدەركەن دىيور كە: «ابتدائى مەكتىبلردە، يىلنىمەسى مەمكىن اولان
ھەر شىئى دە گل فقط يىلنىمەسى جائز اولمايان شىلرى حقىلە
ئوگرمەك اساسى تعقيب اولونمايدىر.»

بو نۇقتە يە يىراز اھمىت وىرمك لازىمدر.

ابتدائى مەكتىبلردە چوجوقلارە اوگرمە تىلە جك، حقيقەن چوق
شىي واردىر. فقط عىجا بوتون بو شىلر يڭ حياتى قىمتلىرى
يىرى يىرىنىڭ عىنىمىدەر؟

آلبنه نویله بیلگکر واردر که چوجوق اونلاری بيلمه زسه، حیانه تطبیق ابدمه زسه کنیدیسی ایچین باشماق امکائی بوقدور ایشته ئو گره تيلمه سی همده جدی، اساسلی، عملی و تطبیقی بیر قیمتی حائز اولاراق ئو گره تيلمه سی لازم گلن بیلگکر بونلاردور. شیمدی به قادار ابتدائی مکتبلرده چوجوقلاریک قافالارینه، یشیکه بالاتار دولدورور کییی قارماقاریشیق، ازوملو لزومسیز بیر چوق معلومات دولدور و بولاردی.

بوندان فائده برینه ضرر گلیر. بیر کره هضم اولوناما یا جاغی ایچین او معلوماتیک یوزده سکسانی اونوتولور گیده. صرف اولونان غیرت ده، قوت، زمان ده بوشه گیتیش دیمکدر. بوشیته ایشله یه ن ما کینه ده قابلیتیندن و مقاومتیندن بیر چوق شیلر غائب ایتمیشدر. معلوماتی دائمی صورتده آرتیرماق، شبه یوق که آرزو ایدیلیر بیر نقطه در. فقط آنجا ق تدریج ایله، هضم ایله... اولکیلر بنمسه نوب آریتلوب دماغیک، ذهنیک ئوز مالی اولمادان بگیلری ویرمک سؤ هضمه میدان ویرمک دیمکدر معلومات آنجا ق مشاهده، تدقیق، محاکمه و اذراک ایله ذهنیک مالی اولور. قابل تطبیق بیر حاله گلیر، او زمان، حیاتی قیمت قازانیر. بونیک ایچین ده زمان، ملکه، انکشاف لازم... علی العجله، اوست اوسته ویریلن معلومات ئولومه محکومدر، اونده باشماق، دایانماق قدرتی بوقدر، هپسی اونوتولاجا قدر. نیه کیم آلتی یدی سنه مکتبه او قودوغی حالده حقیق بقدان، آلینه بیر قوجامان امضالی، مهرلی، یالذبزلی شهادتنامه آلدیقدان صوگرا هیچ بیر شیئدن خبری اولمایان، حیات دمنیلن بو ییک بیر یوللو میدانه دوشدر دوشمه ز نهرمه گیده جه گینی شاشیرمیش، نه یاباجاغینی بيلمه ز بیر آلای زواللی گنج کور و بوروز. بونلار جمعیت و انسانیت ایچین یاری یاری به غائب ایدیلیمیش قوتلاردور

هیچ تعلیم و تربیه گورمه میش. اولسالار یینه ابی ایدی. فقط فنا و یا گلیش تحصیلیک فنا و یا گلیش اعتیادلاری اونلاریک اوزه رینده ضررلی ایزلر و اثرلر بیراقمیشدر که سلینمه سی چوق چتیندر. ایشته معلملریک چوق اهمیت ویرمه لری لازم کلن چنلردن بیرى بودر. بعضی معلملر ثویله ظن ایدرلر که شاگردلر نه قادار چوق معلومات ویریلیرسه او قادار ایللیک ایدیلمیش اولور. بونیک ایچینده یا بیر قرائت، یا بیر صرف نحو، یا بیر اشیاء، یا بیر تاریخ درسینده لزومسیز، حتی چوق زمان ضررلی ایضاحلار دالارلار. بیلیمه زلر که سوبله دیکلری سوزلر هپ هوا به گیتیمکده در. گنج چوجو غیک دماغی او قادار ایضاحی، او قادار گنیش معلوماتی قاووریا بیلیمکه مساعد ده کلدر. قاووراماغا نوزینی زورلاسا دماغینیک انکشافینه ضرر ویریر.

معلم کندی مهارتی، ادراکی، تجربه سی، بالخاصه، روحی معلوماتی سایه سینده ویردیگی درسیک حدودی نهریه قادار کیده بیلیمه جگینی آیدین آیدینه کسیدیرمه لی او حدودی آشامالی در. پروغرامیک ثویله ماده لری وارد که پروغرام بوتون حسن نیته. رغما اوماده نیلیک نه چرچوه سینی، نه ده قادروسینی حقیله چیزه بیلیر. او معلمیک نوز ایشی در. شاگردینیک احتیاجینه، ویردیگی ییلیکیک حیاتی قیمینه، محیطینیک ایجایینه گوره آزالانچاق و یا اوزاتانچاقدر. بونیک ایچیندر که «آبی نو گره ته بیلیمک آبی سه چه بیلیمک ایشیدر.» دیزلر. سه چمک معلمیک اؤک اساسلی وظیفه لریندن بیریدر. ابتدائی تدریسده حقیقی دستور: «آز نو گره تمک!» اولدیفینی اونوتمایان معلم درس لرینی سه چمکی، حدودلارینی چیزمکی بیلیمک شرطیله حیات ایچین جدا جانلی، آبی حاضرلانمیش، صاغلام قافالی، صاغلام محاکمه لی گنجلر به تیشدیره بیلر که بویله معلملرده مملکتیک اؤک بویوک شرفیدر.

آذربایجان مکتبلرینده یگی اصول ویگی

تربیه اساسلرینه کیچیلمه سی قارشیسیندا .

یازانی: پروفیسور فریدولین.

مجموعه نیک اشبو کتابچه سیندا، قضا معارف مدیرلری، پداغوزی و نمونه مکتبی مدیرلرنک یگی اصول و یگی تدریس قورصنک قورولوشی حقنده چاغریلمیش قونفرانسنک محاسبه و قراری طبع ایدیلیور. اشبو محاسبه ده او قویجیلر، قونفرانسدا ویریلن معروضه لریک مختصر مضمونینی بولا جقدرلر، «قوملئق اصولنه» گلنجه، آتوخوفک چهوریلش مقاله سنه نظراً همین اصولیک مضمونی و همین اصولیک نه دن عبارت اولدی، مجموعه نک علاوه سینده طبع ایدیلیورمش. اشبو مقاله نک غایه سی کوستریلن منبعارده کی موادلری (ماتریالی) تکرار ایتمک ده گیل، بلکه آذربایجان ساحه سینده یگی اصوله کیچمک حقنده در.

آذربایجان معلملرنک قارشیسیندا پک بویوک ایشلر دوریور. معارف قومیسارلقی طرفندن دوزلش یای قورصلاری و قیش قونفرانسلاری مسئله بی ثولو بر جالدان چیقاردی، فقط بو ایسه مسئله نک ائک ابتداسی.

یگی شورا زحمت مکتبنک قورولوشی کیجه ایله گوندوز کیبی اسکی مکتبدن آبریلیور. بونک ایچین ده اسکی مکتبدن تحصیل گورمش، اسکی مکتبدن تربیه آلمش بر معلم ایچین یگی اصوله کتچمک اوقدر قولای ده کیلدر. دیمک بالکتر او کره تمک ده گیل او کره نمکده لازم کیور. اسکی «او کره دره ک او کره نیریز» جمله سی بوزمانه ده دها آرتیق حیاه تطبیق ایدیلیمه لی در.

В. В.

Илим Кутупханасы

№

Научная Библиотека

معلملىرىڭ چوق چوقلارنى يىگى مکتىپ، پك مراقلى و پك جلب ايدىجى كوزو كيور. بونىڭلە برابر بو يىگى مکتىپ بونلار ايچىن اوقدر اوزاق و شىمىدىيە قدر كوردىكلرى مکتىبلەرە نسبتاً اوقدر غرىيە كليور كە حقيقتا ايشىڭ نرەسىندەن باشلاياچاقلارنى يىلە تصور ايدە يىلميورلر.

بىر چوق وقت بويىلە اعتراضلار ايشىدىليور:
«ئەوەت، يىگى مکتىپك ايدەسى پك كوزەلدەر و بونىدە حياتە تطبيق ايتىمك لازمدر؛ فقط بونىڭ ايچىن بىز حالا حاضر دكلز، نرەدەن ايشە باشلاياچاغىزى يىلە يىلميورز. يىگى تدرىس كىتابلارى يوق، يىگى اصول رەبىرلىرى يوق؛ مکتىبلىرىمىز حالا يوقسولدر (فقىردەر) مکتىبلىرىمىز لازىمى قدر تەمىير ايدىلمەش؛ معلملىرىمىز كوزەلجە تامىن ايدىلمەش؛ اھالى معلمىڭ قدر قىممىتى يىلمەيور، اوڭا لازىمى معاوتى ايتەيور... الخ. بويىلە شرايط تەختىندە ناصل ايشە باشلاماق اوليور؟

ايشە بوسىدەن بەضى معلملردە امىدسىز بىر بدىينلىك حاصل اوليور، اسكى مکتىبى خاطرلا يارق غەملى آھلار چىكىورلر، باشقالارى بىر خلاص يولى آدایارق بولامىنچە بوتون امىدلىرى قىرىلر و روح دوشكۈنلىكىنە دوچار اوليورلار. حتى ھىچ بىر چىتىلىك قارشىسىندا دا يانامايان و تام استقامتلىلەر يوروين بىر طاقملىرى ايشىڭ ھانسى طرەفنىدەن باشلاياچاقلارنى اكثرأ اونوتىوزلار. مع مافىە اڭ بويوك و اڭ چىتىن ايشىڭ بىردەن بىرە ياپىلمادىقى اونوتولمازسا بو قدر مشكلاتك بىر چوقى كندى كندىنە رفع ايدىلە يىلور. بونىڭلە برابر اڭ ازوملى مسئلە - مشكلات قارشىسىندا بىر نەقەدە دا يانما يارق مەكەن اولدىغى قدر نقصانلارنى رفعە چالشارق، ايلرى يورمەكەن عبارتدر و بوزماندا پك تەجىلى اولارق

یایلماسی لازم کلن ایشده-هر کس ایچین بللی در. بو کا کوره حیاته تطبیق ایدیله جک ایشاریک تاخیره سالنماسی اصلا ثمره ویرمه جکدر. مکتبه عائد مسئله لر اوزون مدت یایلمی اراق قالمالیدر ایشه بیردهن بیره محکم باشلامالی، تصادف ایدیله جک نقصانلار تدریجا رفع ایدیله جکدر.

بو کونک شعاری یاڭز بویله اولمالی در. بو عموم ملاحظه لردهن صوگرا بیر طاقم اساس مسئله لره کچمک ممکن در.

بڭی مکتب اوج شرائط تحتینده بولونمازا هیچ بیر فئده ویرمه جکی شبهه سیزدر که بونلاردان بیرنجی سی-چو جوغی کله جکده تشکیلاتی سی و یارادیجی سی اولاجاغی جمعیتله، کتاب بوزبندهن ده کیل، بلکه جانلی بیر صورتده آشنا ایتمک، ایکنجی سی زحمتک عادت و قانونلارینی چو جوغه آڭلاتماق و اوچنجی سی سیاسی اجتماعی ایشلرله چو جوغی اوغراشدیرماق هر بیر معلم تدریس پلانلارینک و پروگراملارینک حیاته تطبیق ایدیلمه-سیندهن اول یوقاریداکی شرائطی تطبیقه چالشمالیدر.

فئده لی مقصدله ترتیب ایدیلن تنزه (ته فسقورسیا) بیرنجی مسئله یه یا قلاشما یه امکان ویریور.

قوری کلمه لر تعلیمنی بیر طرفه بیرا قراق چو جوغی جدی ایشلرله چالشدیرماق-چو جوغه زحمت عادتلارینی تانیتدیرماغا کافیدر. و نهایت چو جوقلارینک کندی بی اداره ایشاری و چو جوقلارینک بیر طاقم مکتب تشکیلاتلاری (بیونئر و کنج له نین چیلر کیبی)

اوچنجی مسئله اولان اجتماعی ایشجی وکله جک قوم موئیست جمعیتک افرادینی یتشدیرمکه خدمت ایده جکدر.

شیمدی بیرنجی مسئله حقنده بیر قاچ کلمه سوبلیه لیم: آشکاردر که

مکتب بناسیندا اکلشمکله اطرافده کی محیط و حیاتدن او کره نمک ممکن ده کیلدر. حتی اڭ تجربه لی اڭ استعداد لی معلمک حکایه سی یله بو خصوصده مثبت بیر فائده ویره مبور. محیط و حیاتی او کره نمک ایچین مکتب دیوارلرینک خارجنه سوقاقلارا، فابریقالارا کند، ایشلرینه چیقماق لازم در. چقارکن داسنده بیر و یا ایکی کره ده کیل بایک هر وقت منتظم صورتده چقماق لازم در. و هر وقت متشکل چقماق بیرنجی شرطدر.

بورادە «تەزە» (ئەقسقورسيا) دىنلن كزىنىشك نە قەردوز كۈن بىر شەكلە سوقولماسنىڭ فرقى اولدىغى مىدانە جقيور . «تەزە اصولى» كىتىش بىر ساحەدە حيانە تطبيق ايدىلمەسى لازم كوروليور . بو اصول دىكر اصوللر آراسىدا حالا كافى درجەدە اتشار بولمامش و بو اصول حقنەدە شىمدىلىك بك آاز بازىلمىشدر .

لاكن بو مسئله يڭى مکتب تشکيلاتچيلرينڭ يۈميه مذاكره لرينده نوبه يه قويولمىش بىر مسئله در، بىر چوق يئرلرده بو اصول حقندە جدى مذاكره لر يۈرۈدىلور، بىزەدە بو خصوصەدە بىر چوق سوالر ويرىلىور، بو مسئله حقندە پداغۈزى مجموعە لر مەزدە مباحەلر دوام ايدىور.

بىزىم ايجىن دە شەيدىلىك آيدىن اولان بىر مەسىلە باردى.
تەزە اصولىنىڭ بىك گىتىش و بىك مەنتەزەم سورتەدە جىانە تەطىق
ايدىلەمەسى مەمكىن دە كىلدەر. و بونىدا قەطعى سورتەدە مەكتەب
تەجرىبەلەرنىڭ ايجىرەسەنە يوروتەلەيدەر. تەزە تەخىقاسى ايلە مەملىرىمىزنىڭ
اكىرى اطرافلى آشنا اولدىغى ايجىن، ئەنەزجە بو خەسەسە جەدى
مەنەتەرە تەصادف ايدەمەنە.

هر كس بيليور كه تنزه (نه فسقورسيا) - كزمك ده كيلدر و
بو كا اولجهدهن يالگزم معلمك ده كيلد بلكه طلبه لريك ده حاضرانماسي

لازم در. منظم و پلان اوزره حرەت ايتەك ييرنجى شرطدر. هر بير تنزهك مقصد، غايە و نتيجه سى اولجە دەن طلبەلەر آگلاتىلمالى و هر بير تنزه قورولوشنك پلانى طلبەلەرلە ييرلىكە يايىلمالى در. تجربەلى و يىلىكلى معلمك رهبرلىكى ايله (شېه سىز كە بو ايشە معلم اولجە دەن حاضر بولونمالي در) هر بير تنزه دەن اول چوققلار ييرلىكە پلان ترتيب ايدىيورلر، تنزهك غايە سنى اونوتماق ايجين لازىمى سواللر حاضرلايور، هر بير لوازماتى تدارك ايدىيورلر؛ اوندان سوگرا معلمك واسطە سىلە ياخود ممكن ايسە كندىلرى زيارت ايدەجكلىرى (كيدەجكلىرى) مؤسسە مەدىرى ايله سازشە كليورلر و بوسياق مەكل يير صورتدە سالاخلاق تنزه كوتورلييورلر. تنزه دەن قايتىدقا فكرلىرى آيدىن ايكىن آلدىقلارى تاثيراتى يىكدىكرىنە سويليور، بوتون كوردىكلىرىنى و ايشيتىدكلىرىنى مذاكرە ايدىيور، ممكن ايسە كوچك لوحەچقلىر، و دياگراملار دوزلىنيور، كندىلرئندەن سواللر علاوه ايدىيور، خلاصە تنزه ايشلرئىنك يىكونىنى طوبالايوب محاسبە سنى تدقيق ايدىيورلر.

اكر تنزلر تصادفى اولارق ترتيب ايدىلمەزسە يعنى اكر تنزه اوتە كى ذرئىك مابعدى ايسە و كچن درسلايله رابطه لى ايسە، او حالدا بونوع تنزلر مەكتەپ درسلىرىنك كيدىشندە منظم يير تنزه اصولى (نەفسقورس مەتودى) شەكلىنى آلمەشدر دىمك اوليور.

تنزهك نىحقيقى جەنى دە كىل، اساس نتيجه سى جەتە كلنچە بورادە كئە معلمك او كندە دوران مسئلة - طبقى سىر ايتەك اولمايوب (ناصل كە اوللردە يايىليوردى) بلكە يير طاقم استحصالى مؤسسەلرئىنك و حكومتك اجتماعى اداره لرىنك وضعيتى ايله صيقى يير صورتدە تانئش اولماقدان عبارت اولمايدر.

قومىلقس اصولنە كيچدىكە شېه سىز كە مسئلە يە بوسياق ياقلاشماق

الویرشلی اولما باجاقدر. زیرا بوراده بیر طرفلی اولان تنزه اصولی آرزو ایدیلن غایه یی و آلماسی لازم کن فائده یی و بره میه جکدر. کله جک سنده بو ایکی مسئله یی حیاته تطبیق ایتمک ممکن اولاجاقدرمی. بوده هله بللی ده کیلدر (یعنی تنزه اصولی ایله قوم بلیق اصولنک بلا واسطه صیقی بیر رابطه ده بولونماسی ممکن اولاجاقدرمی و یا یوق) بونک ایچین کنه معلمنک کندیسی حاضر لانی، کندیسی او کره نملی در. اشته بونک ایچین در که بوسنده ن اعتباراً هر بیر معلم طره قندن بیر چوق تنزه لر یگ عملی بیر صورنده یا بلماسی بک آرزو ایدیلور. تنزه لر ده یا یلار کن یوقاریدا دیدیگمز کیی طبیعتک آغوشنا ده کیل بیر چوق استحصال موسسلری واجتماعی اداره لره یا بلمالدر.

بویله تنزه لر یگ شه ماسی (س-خیماسی) بو یاقینلاردا معارف قومیسار لانی طرفندن ترتیب ایدیله جکدر. فقط بو یالکیز نمونه شه ماسی اولاجاقدر. زیرا محندن معلمک کندیسی اشتراک ایتنده ن هیچ بیر شی یا بلاق ممکن ده کیلدر. بویولی تنزه لر، یوقاریدا سوله دیگمز کیی، بیر چوق معلملر ایچین یگی بیر شی اولاجاقدر حتی شیمدییه قدر چوقوقلارینی تنزه کوتورمنش بیر چوققلاریدا بو مسئله ایله مراققلاراق کندیله رینه بیر بعضی سواللر و برمه که مجبور اولاجاقدرلر. تنزه لر دن آلدیققلاری تاثراتی و کندیله رینه و برمه جک اولدیقلاری سواللری مجموعه مزیک صحیفه لرینده قید ایتمه لرینی آرزو ایدمه ردیک. بویول ایله طویلانان سواللری مجموعه مزیک اداره سی تنظیم ایدمه رک بونلارا جواب و بلکه بعضلرینک حقنده تفصیلات و برر.

اشبۇ كۈچك ماقالە مەزدەن مەقسەد-يىڭى اصوللارە كىچەك ايله مەربوط اولان بىر چوق سواللارە جواب وىرمەك اولدىغىدىن شىمەيدە ايكىنچى مەسىلە كىچەكە جەسارت ايدىيورز . بىنى چوققارلى زەمت قانونلىرى و عادەتلىرى ايله آشنا ايتەك مەسىلە سە كىچەلم .

بو قدر واردەر كە سوسىيالىست شورا جەمهورىتلىرىدە بىش آلنى سەندەن بىر زەمت مەكتەبلىرى تەطىيق ايدىلدەگەنە باقمىقاراق بىر چوققارلى بو ووقنە قدر زەمت فەالىتەك نە اولدىغىنى دوشونە مەمىش و بىر چوق بىرلەردە حالادە زەمت مەكتەبى ال ايشى ايله برابر ايتەكە مەل كۈستەربىيور . بورادە زەمت مەكتەبەك انكەشافە بىر قدر قورقو حاصل اوليور كە بودە آرزو ايدىلەمەكە بلكەدە- تاسف ايدىلەكە بىر حال اوليور . بىنى بويلە چىقىيور كە مەكتەپ اوزى اىچىن ال ايشى شەبەسى دوزلەتكە مەقتەر دكەسە ، نە اىنكە ال ايشى شەبەسى بلكە ال ايشى اىچىن لوازمات بولونمايور سە اوحالەدە زەمت مەكتەبى ياراماقدا مەكەن دە كىلدەر و بونەك اىچىن دە اسكى مەكتەپ ايله كەچىنەك الوىرىشلى دكەمى . يىڭى مەكتەبى دوزلەتكە مەكەن دكل ايسە اسكى مەكتەبى نە اىچىن بىراقمالى؟ ايشە زەمت مەكتەبى اىچىن دۈغرو بىر قورقو و تەلكە!

لاكن بوراسىنى بىر كەرە دوشونەلى كە ال ايشى زەمت مەكتەبەك بوتون احتىاجىنى تامىن ايدە مەيور ، زەمت مەكتەبى طلب ايتدىكى زەمت فەالىتەك حىاتە تەطىيقنى ال ايشى ھىچ زەمان اودە مەيور .

بىرنچى درجەبى بىرەنلر اىچىن عمومى زەمت قانونلىرىنەك نەمۇنە سنى كۈستەرمەكە جەسارت ايدىيورز .

(شولمانك ۱۹۲۴نجى سنە ۶ نمرەلى «يېڭى مەكتەپ بولند»
مجموعەسندە درج ايدىلمش مقالهسىندەن)

برنجى درجەلىرى يېتىرلەر زحمت حقندە اقلى (مىنىموم)
نە يىلمەلى درلەر.

آ. زحمت حقندە

مساحە حقندە - وېرىلمش پىلان اوزرە يېر شەردە و يا
اطرافندە معلوم يېرىرى بولماق.

زمان حقندە - مەين يېر مساحەبى كىچىك اېچىن صرف ايدىلەجك
زمان مقدارىنى بولماق (مقياس ئوزرە)

كميت و عدد - صابى و اولچو. (حساب بوصلەسىندەن، چوتكە
حقندە ترازودەن استفادە، مترو و باشقا اولچو آلترى
ايلە آشنا اېتىمك)

جىملىرىك - اڭ ضرورى جىملىرىك بىسىط حاللارنى بولماق
حاللارى حقندە

اجتماعى - ھەھانكى يېر موسسە و يا اداره حقندە
موسسەلر و دولت (ھكومت) اداره.
اطرافلى معلومات آماق.
لرى حقندە

ھەر نوع - تراموايدان، ترەندەن (شەندوفر) استفادە،
قونوشما و يېنىك بوسطە، تەلغراف، تەلفون كىيى آلترىك قوللانماسى
آلترى حقندە

ب. فىقساتسىيون حقندە.

۱. ابويك، باغچانك، كوچەنك (سوقاق) و اطرافك پلانىنى
دوزمك.

۲. بسیط جسملریك قوتورلارینی جزماق و كتاب یوزیندهن شكل آلاق.

۳. یاپیلمش ایش حقنده معروضه و محاسبه ترتیب ایتمك.

۴. یاپیلاجاق ایش حقنده پلان ترتیب ایتمك.

۵. هر هانگی بیر حادثه حقنده راپور تنظیم ایتمك.

۶. مداخل-مخارج محاسبه‌لری، شما و معاش تادیه‌سی جدوللری ترتیب ایتمك.

ت- انسانك حفظ صحه‌سی، حیاتی و اشیانك

محافظه‌سی حقنده

۱. حفظ صحه‌یه رعایت (کندی تمیزلیکنه اهمیت ویرمك خسته‌لره و یارالیره ایلک معاوتده بولونماق.

۲. بنالریك و ابولوبك تمیزلیکی (دوشمه‌لریك یقانماسی و سلیقه‌سی، منزل هوالرینك دکشمه‌سی، دبزیفقسیا)

۳. البسه و جماشیریك تمزانه یقانما و یامانماسی (تعمیری)

۴. بنا و موبله‌نك قولای تعمیری، ایلقتیریكك (ممکن قدر بسیط تعمیری، خندهك آچماق ساده ماکینه‌لریك تمزانه و قورولماسی

۵. عادی یمکدر حاضرلاماق.

ج. فنی-تتبع ایشلری حقنده.

۱. هر هانگی بیر حادثه حقنده منتظم تدقیقات یاپماق.

۲. معین بیر مسئله حقنده اساسلی و حقیقی معلومات طوبیلاماق.

۳. لغت، قاموس، مجموعه، غزیه و رهبرلردن استفاده ایتمك

۴. موزه، سرکی، کتبخانه و آرخیولردن استفاده.

د. کند تصرفاتی ایشلری حقنده.

۱. ابو حیوانلاری و نباتات بسله‌مك.

۲. یاشنه گوره اکین، باغ، و بوستان ایشلرینده چالشماق.

۵. سیاسی - اجتماعی ایشلر حقنده.

۱. عمومی اجلاساردا اشتراك ايتمك، اجلاساردا آبارماق،
بروتوقول (مضبوطه) ترتيب ايتمك.

صدرک، کاتیک و عضوک وظیفہ اری

٢. اجتماعى پرايشى ياپماقدا منفرد فعاليت و كوميسيونلاردا
اشترك ائتمك.

۳. اجتماعی موسسہ ار تشکیلی (درنکار، دستہ لر (آرتیل)
استہلاک (قورراتیف) جمعیتلری، قلوبلار عمومی تعطیل و سیرلر.)

۴. دیوار غزیتہ لری، کتابچالار و مجموعہ لری دوزہ لٹمک.

سوز یوق یوقاریدان بری صایلان سیاہی بوسنه هریرده تماميله تطبیق ایديله ییلمز ال اوزاق قضالرده معلمدن موزه، آرخیو، تراموای، تلغراف تیلفون نه اولدیغنی طلب ایتمک و ها بویله بردانه کهنه غزیه بولونمایان قضالردهن یگی غزیه احوالرینی صورماق برسنز پیرایش در ظن ایدهرز.

بونىڭلە بىر بىر ھەمەن يوقايدىغان بىر سايىدىغىز سىياھى دىرست
نەزەردەن كىچىرىلسە اونىڭ بىر چوق قىسمىرى ، حتى اڭ اوزاق
كويلىدە يىلە ھاياتە تەطبقا ايدىلە يىلىمىزى . كوستىرلىن مادەلر
ھەقىدە مەلم كەندىسى اطرافلى دوشونمەلدىر . بو مادەلردەن مەمكىن
اولانى ھاياتە تەطبيقا ايدىغانچە ال ايشى كەندى كەندىنە دىگىز ھەمەن
ايلە بلاۋاسطە قارىشا يىلە جەكەدە . دىمەك كە بو ايشىلرىڭ بىر چوقى
قولاي سورتىدە ھاياتە تەطبيقا ايدىلە يىلىور و بەئىز مەكتەپلەردە ال
ايشى شەبەنىڭ و يا خود بەئىز لوازىماتىڭ بولونمەسى بورادە ھىچ
بىر مەمانەت تەشكىل ايدە يىلىمىز طەبىئەت بونىڭلە بىر بىر چوق
زەھمەت فەئالىتلىرى انسانلارى ، بو خەسەسە بەئىز مەملىرى اويلە
بىر ۋەزىئەتە قويىمىشدر كە طەبىئەت بىر چوق ھادىئەلرى وزەھمەت ايلە

چوقۇقلارنى آشنا ايتىمىڭ پىك قولاي بىر شەكىل آلمىش اوليور .
مەلىملىرى! چوقۇقلارلا بىر بىر مەكتەپ دىۋارلىرى آراسىندا قالمايلاق،
چالشماق ايچىن و طەبىئەت و جەمئىيەت ايله رابىئەدە بولونماق ايچىن
دىشارىيە كىنارە چىقمايلىسىڭىز!

هېچ بىر وەجھە تاخىرە سالنمايلاق اوچىنچى مەسىلە چوقۇقلارنىڭ
تەشكىلات و كەندىنى اداره مەسىلەلرىدۇر.

شىمىدىيە قەدر پەداغۇقلارنىڭ اكترى بو مەسىلەيە لاابالى و منفى
بىر نەزەرايە باقىيورلار. اڭ شەتلى بىر صورئەدە گوزە چارپاق
بىر مەسىلە وارسا اودە مەلىملىرىلە چوقۇقلارنىڭ كىچ لىنىنچى و
پىونەر كىيى تەشكىلاتى آراسىندا كىي علاقە و مەنسەبەندەن عبارتدۇر.
خەت بىر چوق يىرلەردە يىلە چوقۇقلارنىڭ كەندىنى اداره تەشكىلاتلارنى
مەلىملىرىڭ رەببىتى قازانامىشۇر.

نە ايچىن؟ بو مەقالەدە دوققۇر-دۇغۇز وظيفەسىنى بايماغا چالشمىياغىم
(زىرا مەلىملىرىلە چوقۇقلار آراسىندا كىي اعتبارسىزلىق و دوشمەنچەسە
اولان علاقە آرزۇ ايدىلمەيەك قىنالىداردۇر.)

چونكى بو مەسىلە ظەن ايدىلىدىكى قەدر سادە و اھمىيەتسىز اولمايلاق
بەلكە اڭ جەدى و اڭ اھمىيەتلى مەداكەرەيى حاۋى بىر مەسىلەدۇر .
الان بىز مەكتەپنىڭ خەستەلىكىنى قەندە دەگىل، اونىڭ مەنتەظم (نورما)
قورۇلۇشى قەندە بىر ايدىيورز و دۇغرى خەستەلىكىنى تەداۋى
ايتەلىيىز، خەستەلىكىنى كىنار ايتەلىيىز فقط بو قەدر واردىر كە
چوقۇقلارنىڭ مەكتەپ تەشكىلاتلارنى هېچ بىر وەجھە «خەستەلىك»
اولمايلاق بەلكىس اونلار يىڭى شورا زەھمت مەكتەپنىڭ قورۇلۇشىدا
نورمال و جانلى بىر اساس تەشكىل ايدىيورلار. يالڭىز بويە
تەشكىلاتلار كورمىش، بويە تەشكىلاتلار باشامىش بىر چوقۇق،
(مەكتەپدەن چىقار كەن) بويۇدىكەن، سەداتلى آتەنىڭ (كەلەجەك)

فعل بیر ایشجی سی حقیقی بیر تشکیلات و یارادیجی سی اولایلیور یالکز کچ یاشلاریندان اجتماعی دایره لردە چالشمش تصرفات ساحه لرینده بولونمش سیاسی اجتماعی ایشلره آشنا اولمش بیر چوجوق آتی نك فائده لی بیر عضوی اولایلیور.

ایشته چوجوق لقلنداکسب ایتمهکە باشلادینی بو آکلالمش، انتظام، تشکیلات، کندینی اداره، کندینه خدمت عادتلرینی چوجوغك دماغنا یوروتن، چوجوغك قلبنده یئر ایتدیرن بیر واسطه وارسه اوده یالکز چوجوق تشکیلاتلاری در. ییزیم ایسته دیکمز نه در ضعیف، جیلز، باشقالارینك امریله چالیشان باشقالارینك کوسترمه سیله حرکت ایدن بیر چوجوقمی، یاخود ایی، صاغلام، جسور، هر بیرشیی کندی بابان، یالکز شخصی منفعتی ایچین ده کیل اجتماعی فایده ایچین و اجتماعی حیاتك تشکیلاتجی سی اولان بیر چوجوقمی؟ اگر ایسته دیکمز ایکنجی ایه، اوحالده هیچ بیر آنا هیچ بیر معلم نظری اولارق او یله سنی حاضرلامایا قادیر. یالکز چوجوق تشکیلاتلارینی چوجوق کندیسى «کندی الی ایل» و قافاسیله کله چك حیات ایچین لازمی زمین حاضرلامایه موفق اولای یله چکدر.

عجبا برنجی درجه مکتبلرینك دهخی طلبه لری بویله مکتب تشکیلاتلارینا قاریشما یورارمی؟ ایکنجی درجه دن باشلاماق داهامناسب دکیلمی؟

ایشته ایلری یورودیان صوگ اعتراضلاره دقله باقیرسه مسئله نك توخاف اولدیقى میدانە چقیور. حتی اسکی مکتبده ییله چوجون مکتبه کلیرکن، کندینه مناسب عنصرار جمیعتە داخل اولونجه (شبه سیز که معلمینك کوسترمه سیله) بو جمعتك عضوی اولور، کندی اختیار و آروزی سینی بو جمعتك قانونیه تسلیم ایدیوردی. کوریورز بویله تشکیلات ایشلرینه اسکی مکتب اك ابتدادن باشلا یورمش.

بو خالده، يىز كه تشكىلاتىك چوجوقلار ايچىن واجب اولديقنى،
و چوجوقىك تشكىلات ايله صيقى بىر صورته مر بو ط اولديقنى اعتراف
ايدىر كن نه ايچىن ايشه اىك ابتادهن باشلامالىم ؟

بو تشكىلاتلارى نه صورته نه شكلده باشلاماق ايشته - بام باشقا
بىر سوال پداغوزى قىلرىنىك طاب ايتديكنه كوره بو تشكىلاتلارا
۸ ياشىندن ۱۴ قدر سىنلردن باشلاماليدىر .

چوجوقلار كىندىنى اداره حقنده پداغوزى دائره لردم چوق
يازىلمش و يازىلور و مسئله ده بىر قدر آيدىنلاشمىش در . فقط بونىكله
برابر تىكرار ايدىرم بو مسئله حقنده بىر داها دىكر بىر مقاله ده
يازمالىز .

يىكى تىجه نه اولوبور ؟

يىز يىكى مكىب قورويورز بويله بىر مكىبى شىمدىيه قدر يىز
قور ماق فقط مطلق اوزون مدت بويله مكىبى قوراجاغز ايشته
يىز يىكى مكىبك بولى ئوزرىنده يىز . بو يىكى اصوله كيچىك دووره
سىنده يىز بو يولدان صاباماق ايچىن بىر طرفده قارشىمىزدا همىن يولىك
نهایتده يىكى مكىب شراره سىنىك پارلادىقنى كورمه لى، دىكر طرفده
شىمدىن كيچى بوق، اسكى مكىبىمىزى يىكىلتهن خارق العاده (عجىب)
بىر حادثه نىك ظهورىنى كوزلهمدهن كىندىمىز ايچىن محكم جبهه لىر
الده ايتمه لى يىز .

دوناجاغمىز جبهه ده همان بو مقاله ده بحث ايتدىكمىز مسئله لىر
اولماليدىر يعنى: تنزه تجربه لىر زحمت عادتلىرىنىك و فعالىتلىرىنىك انكشافى
و چوجوقلارنىك كىندىنى اداره ايشلىرىنىك ترقى سى .